

Martin Reiner

A nemysli si, že Tě zradím!

Tímto emotivním zvoláním končí zažloutlý dopis psaný světle modrým inkoustem s datem 11. května 1939. V Praze jej před více než šedesáti lety napsal básník Jiří Orten a v Brně si jej o pár dní později přečetl básník Ivan Blatný. Oběma tehdy chybělo pár měsíců do dvacíti, oba chystali k vydání svou první sbírku, oba se měli velmi záhy stát nejvýraznějšími básnickými zjevy své generace. A oběma v té době vězel v hlavách (a možná i v žaludku) slib, který si dali: 30. srpna 1939 si rukou společnou a nerozdělnou pustí v Ortenově pronajatém bytě na Kouřimské ulici číslo 15 plyn. V den Ortenových dvacátých narozenin se ošklivě pustí s nicotou.

1.

Spisovatel a překladatel Zdeněk Urbánek, který se s oběma básníky osobně znal, o jejich společné sebevraždě v rozsáhlé vzpomínkové stati *Dva* píše:

„V zalepených dopisech, jež deponovali jeden u druhého, si navzájem slíbili, že přesně za rok od toho a toho dne z podzimu 1937 oba spáchají sebevraždu. Nevím, kde se octly přísahající dopisy, takže přesná data neznám. Ale vím, že mi Jiří Orten nedlouho po Mnichovu, už počátkem října 1938, úmluvu jaksi zpronevěřile vůči Ivanovi prozradil. Ať prý co nejdřív, hned v týž den, jedu do Brna a sdělím Ivanovi, že ten nesmysl neplatí... Jel jsem a zastihl Ivana ve stavu, kdy se taky on úmluvy zjevně už zřekl, ale z motivů asi osobnějších. Krom toho byl nespravedlivě na mne rozmrzen, že o úmluvě i rezignaci na ni vím...“

Tato pasáž je dodnes jedním z nejkonkrétnějších svědectví o celé mnohokrát zmiňované záležitosti. Od doby, kdy Urbánkův text vznikl (na přelomu let 1987-88), se ovšem objevily dokumenty, které přinejmenším umožňují podrobit kauzu novému „ohledání“. Jednak byla nalezena (a vydána) část Blatného korespondence s Ortenem, považovaná až do roku 1991 za ztracenou, jednak v průběhu 90. let vyšly kompletní Ortenovy deníky (se zásadním doslovem Marie Rút Křížkové) a v neposlední řadě i Ortenovy dopisy Věře Fingerové.

Díky tomu není příliš těžké dobrat se závěru, že věci se měly jinak, než tvrdí autor stati *Dva*.

Zatímco Urbánek, pasující sám sebe do role „podivně podvratného“ hrdiny, vyřídil celý „nesmysl“ už v říjnu 1938, my si můžeme přečíst Blatného dopis Ortenovi ze 4. května 1939, kde stojí šedé na zažloutlém:

„...jak mě všechno zkrušuje v těchto dnech! Sedím sám v dopolední, poněkud podmračené kavárně po jakémsi velice trapném a pokořujícím flámu a myslím na naši společnou sebevraždu. Ale rád bych na ni už myslil konkrétně: Přijde-li také Tvoje chvíle, napiš mi a já snad přijedu. Bylo by ovšem třeba, aby „plynová komora“ nám byla zajištěna na dobu, která stačí pro umření, a aby v té době ani Bonek, ani nikdo jiný nepřišel na Kouřimskou 15. Netoužím po tom pro město palčivostí (ale jakých krásných), které jsem před několika dny opustil. Netoužím po tom pro protivnou, otravnou a stupidní prolhanost M. Netoužím po tom proto, že jsem zkrachovalý básník. Toužím po smrti pro součet všech těchto věcí, znásobený nicotou, prázdnotou a nesmyslností dní, jejichž mechanismus klope tak přesně, nevím pro čí potěšení. Jde o jediné, Jirko, *datum!*“

Ortenova odpověď přichází obratem: „To, co Ti dnes píšu, není ještě pro datum smrti. Ó ta je možná dál, než myslíme... Má vyschlá hlava po včerejším pití by se dala ráda pohoupat od nějakých chápacích loktů. A nemysli si, že Tě zradím!“

Selhala Urbánkovi jen paměť? Spletl se o rok? Jaký vzkaz Ortena Blatnému skutečně vezl do Brna? Nebo si celou historku vymyslel zgruntu? Proč by to ale dělal?

Celému Urbánkovu textu *Dva*, který vyšel oficiálně až v roce 1993 v knize *Zvláštní případy* se budeme důkladně věnovat jindy a jinde; zaslouží si to. Teď se ale pojd'me pokusit o rekonstrukci případu tak, jak to umožňují dostupné materiály.

2.

Začít musíme u studie *Polarita motivů smrti a lásky v souvislosti s motivy otce a matky*, jejíž podstatný kus se stal částí zmíněného doslovu k Ortenovým deníkům. Křížková se zde na plánovanou sebevraždu dívá okny Jiřího Ortena a věrohodně ji komentuje jako součást jeho dlouhodobého „plánu“, v němž stále čerená vůle zprovodit se ze světa vlastnoručně působí jako zklidňující pojistka proti všem běsům života. A že jich bylo! Orten se totiž – vedle toho, co můžeme mít za přirozené – děsí i svých drobných úspěchů (které hrozí zabít „básníka v něm“), hrozí se šťastného vztahu s Věrou Fingerovou, a proto jej rozbíjí, kdykoli dospěje k nějakému světlejšímu horizontu, stejně jako neustále rozechvěle číhá na zradu nejlepších přátel. A vedle toho je tu důvod kardinální: Orten je Žid. A sedí v předpokoji holokaustu.

Tím spíš ovšem bude dobré připomenout: už první literární projev devítiletého Ortena, jímž byla „kniha“ *Mládi*, stojí na motivu vlastní smrti a už v románu *Podivná smrt Filipa Frieda*, který byl napsán v létě 1937, čteme tyto velmi osobně míněné věty:

„Někdy si myslím, že brzy zemřu... Po každém, jen trochu pozorovatelném neúspěchu myslím na sebevraždu. Ještě nikdy jsem se v těchto záměrech nedostal dál než k pláči...“

V dalším doslovu Marie Rút Křížkové, tentokrát ke knize *Jiří Orten: Prózy II* už čteme velmi přesnou zprávu o vzniku temné mezaliance:

„*Prózy Hra na povídku a Druhá hra* psal Jiří Orten střídavě s Ivanem Blatným pravděpodobně po 30. srpnu 1938. Tehdy, v den Ortenových devatenáctých narozenin, se oba přátelé rozhodli ke společné sebevraždě, která se měla uskutečnit o rok později na Ortenovy dvacáté narozeniny...“

Bohužel, ani pro tuto, asi nejčastěji tradovanou verzi jsem nenalezl v dalších dokumentech dostatečnou oporu, a proto jsem zavolał přímo autorce doslovu. Společně jsme dospěli k závěru, že původcem inkriminované věty je drobné přehlédnutí: Křížková vycházela z Ortenova zápisu v *Modré knize* ze dne 30. srpna 1938, který zní velmi sugestivně:

„Ode dneška za rok, pojd' si to slíbit, když se zatím ty ani já nerozpadneme, pojd' umřít velikým jedem! Dávám ti to k narozeninám. Co ty mi dáš?“

Text se ovšem obrací k „příteli“ deníku (*Modré knize*), nikoli k Ivanu Blatnému. Nezbyvá nám tak, než v této fázi považovat vše ještě za výlučně Ortenovu (starou) hru, jakkoli nepochybuje, že jde o „hru doopravdy“. Nás ale zajímá společná sebevražda dvou básníků.

Domnívám se – a Blatného výše citované naléhání na udání data společné sebevraždy se to zdá potvrzovat – že konkrétní, *Modré knize* přislíbený den smrti zůstával dlouho Ortenovým privatissimem. Že ale sebevražda jako téma bylo společným „mazlíčkem“ obou básníků dlouho před konkrétní dohodou, to je věc jistá.

První doklad z korespondence obou básníků o tom, jak téma zvolna bytní a svažuje se k velkému rozhodnutí, ovšem nalézáme až půl roku po slibu danému *Modré knize*.

Ve velmi depresivně laděném dopisu ze 4. února 1939 píše Orten mimo jiné:

„... Čeká na mne budoucnost zatrpklého, zneuznaného literáta, kterého nevydávají, čeká na mne pozvolné usychání, jehož se děším a před kterým uniknu, slibuji Ti to. A Ty, zůstaň se mnou ještě chvíli!...“

Blatný telegramem odpovídá, jak se na nejbližšího přítele sluší:

„Jsem do smrti s Tebou. Ivan“

3.

A tak se zdá, že skutečně klíčovou roli v celé kauze sehrála Blatného velikonoční návštěva u Ortena v Kutné Hoře, k níž došlo někdy okolo 10. dubna 1939... (Návštěva Blatným avizovaná, ale dalším dochovaným záznamem již nedoložená. To, že se oba básníci osobně setkali, ať už v Kutné Hoře nebo jinde v těch dnech, je ale z další korespondence zcela patrné.)

Představme si Blatného, jenž přijíždí do města patronovaného Svatou Barborou a protektorátním mourem, na radnici vlaje hákový kříž a v zšeřelém pokoji na něj čeká přítel těžce osobně zasažený německou okupací, zdeptaný „špatným zimním počasím, které na nás přišlo místo jara“, bolestně rozpolcený aktuálním rozhodováním, zda odejít do emigrace či nikoli, a ke všemu rozleptávaný dalším (nejvýš den či dva starým) konfliktem s Věrou Fingerovou, jehož povaha (jak můžeme usuzovat z Ortenova dopisu, který začíná slovy „Ztratila jsi mne“ a končí slovy „A zavrhni mne, chceš-li“) je sice dosti subtilní, přesto však jako vždy fatálně prožívaná.

Zkrátka je zle, všestranně zle, Orten mluví, jako téměř vždy v takových chvílích (viz zápis z *Modré knihy* o něco níže) o svém odchodu ze světa a Blatný, submisivně rozcitlivělý, přináší na podnose pečeť absolutního přátelství. Navrhuje Ortenovi, že jej doprovodí na onen svět. Pak se oba úlevně rozpláčou.

Lze něco uvést na podporu takového tvrzení?

- 1) První zachovanou a zcela konkrétní zmínkou o společné sebevraždě je Blatného dopis ze 4. května 1939. K tématu se zřetelně obrací i Ortenova odpověď z 11. května 1939. Korespondenční odkazy a další indicie, které se plánu společné sebevraždy týkají, se od té doby vyskytují v takové frekvenci, že je téměř vyloučeno, aby k dohodě došlo kdykoli dřív a její aktéři ji přítom přecházeli bez komentáře.
- 2) Bezprostředně po Blatného návštěvě (či ještě během ní?), totiž 12. dubna, píše Orten do *Modré knihy* nejprve báseň s tímto textem:

Ó Punkvo řeko ponorná a lstivá
pěkně si mě tu podplouváš
ó Punkvo mého žalu ty závistivá
jež všemi otvory mými vyplouváš

dostala jsi mě tam kam jsi chtěla
když zastavil jsem se tu jsi mne kupředu poháněla (podtrhl M.P.)

a dál mne ženeš dále do své hloubky
ty černý hrobe pro holoubky
ó Punkvo černý hrobe pro má chtění
ó ty z níž není navrácení
ty v haraburdí skrytá ó ty dálko
ty všeho smutečného vyzvídalko...

Moravská krasová řeka Punkva zde má roli jakéhosi blatnovského „znaku“ i s tím, že si jako podzemní řeka svou obrazivou hodnotu „černého hrobu“ přirozeně uchovává. Pro vztah obou přátel je navíc – Ortenem užitě – slovo „dálka“ výrazem erbovním (viz konkrétně řadu motivů v Blatného *Melancholických procházkách* nebo např. Ortenův zápis v *Žítané knize*: „V dálce, nade všecky, Ivan, jako svátek.“)

- 3) A téhož dne, 12. dubna, následuje text *Až odejdu*, jehož název nelze chápat zúženě jen ve vztahu k zvažované emigraci a který je z velké části napsaný jako vlastní nekrolog. Čtete tu věty: „Byl bych se tolik chtěl stát básníkem! ... Příliš měkký jsem byl, a smrt, k níž mne verbují, čekati na sebe nedá, jsem jí pozvolný.“ O kousek níž pak: „Nuže, verbují mne daleko, daleko a ke smrti, a já dosud nevím, nezůstanu-li trpný (ale jenom proto trpný, že jsem zatím tady k čemusi přirostl, od čeho odtrhnouti se je těžké, velice těžké).“ A pak v témž textu zazní nám již známé datum 30. srpen, den Ortenových dvacetin.
- 4) Prakticky všechny básničky v *Modré knize* z následujícího týdne stojí na motivu smrti a vše vrcholí rozsáhlou básní *Nocenka jednoho večera* z 22. dubna, která se zřetelně v některých pasážích vrací přímo k okolnostem Blatného „osudné“ návštěvy: „Toho večera toho podivného večera / nocenko nocenko nocenko nocenko / navzájem jsme se litovali...“

4.

Ortenovy zápisy v *Modré knize*, ale zejména Blatného (výše citovaný) dopis ze 4. května svědčí o tom, že od samého počátku „projektu“ je iniciativa především na brněnské straně hřiště. Můžeme se domnívat, že to, co bylo pro Ortenu, s prominutím, starou vestou, mělo pro Blatného daleko silnější náboj. Blatný chápal Ortenovy důvody zabít se – a svůj život nabídl jako nejvyšší důkaz velikého přátelství, o jehož opravdovosti a hloubce nás korespondence obou básníků nejednou přesvědčuje.

Rád bych se ale na chvíli zastavil u toho, co občas zazní a co velmi konkrétně říká i Marie Rút Křížková slovy: „Pro Blatného zůstávala smrt stále jen básnickým příměrem, kdežto Ortenova smrt byla náhle (*po 15. březnu 1939*, pozn. M.P.) poznamenána realitou.“

Jistě, tento příběh opravdu je především příběhem Jiřího Ortenu. Znamená to ale, že ze strany Blatného jde jen o „literární polohu“, nechci-li říct přímo pózu? Že jde o gesto?

Pokud ano, pak je nutno jedním dechem dodat, že jde o stejné „básnické gesto“, jaké bylo u Ortenu už tolikrát označeno adjektivem „absolutní“, bylo přesně tím, co později „zničilo“ život i Blatnému. Osudy obou jsou tragické zcela rovnomocně a u obou jsou právě důsledkem svrchovaného „básnického gesta“ (jež můžeme chápat i jako pouhou naivitu), jímž je například i Ortenovo setrvání v Československu, kdežto u Blatného naopak odchod z něj.

Zmiňme, že nejen Orten, ale i Blatný ztratil v dětství otce. Blatný navíc přišel dva roky poté i o matku a ve třinácti letech zůstal sám s babičkou. Svě rodiče velmi miloval...

Chceme-li dále zvažovat věrohodnost Blatného „nabídky“, připočteme i jeho genetickou výbavu, rodový dar těžké zádumčivosti a depresivní melancholie (ostatně jeden z Blatného strýců vykázal i sklony suicidiální) a v řadě neposlední ten fakt, že Blatného literární počátky jsou emotivně silně spojeny se surrealismem. A pro surrealisty, jak známo, bylo téma sebevraždy jedním z klíčových a to nejen v rovině teoretické. Začátkem roku 1925 přináší revue *La Révolution surréaliste* odpovědi na anketní otázku *Je sebevražda řešením?* René Crevel odpovídá: „Je to nejpravděpodobněji nejsprávnější a nejdefinitivnější řešení.“ O deset let později, 18. června 1935, si ve svém bytě pustí plyn. Tato sebevražda je jen jednou z mnoha mezi francouzskými surrealisty. Blatný to dobře ví. O smrti Crevelově má čerstvé zprávy z první ruky; od Nezvala, který byl právě v inkriminovaných dnech v Paříži na velkých surrealistických námluvách. Crevelovo jméno se pak hojně vyskytuje v celé Blatného básnické pozůstalosti...

Ne, nebyla to náhoda, že zrovna Orten a zrovna Blatný...

5.

Hned v prvním či druhém roce svého pátrání po osudu Ivana Blatného (1988) jsem se doslechl od Pavly Kainarové (první ženy Josefa Kainara), že básník měl za Protektorátu několik suicidiálních, prý jasně demonstrativních, pokusů v bytě své milenky, Marty Ančíkové. Zdeněk Urbánek o tom píše ve svém textu *Dva*:

„Netěšilo ji (*Ančíkovou*, pozn. M.P.) svěřovat se o tom vztahu. Prostě hledala pomoc pro Ivana, a proto mi jeho počínání vylíčila. Neměl důvod žárlit, být nešťastný, stěžovat si na nezám. Jako by v době děsivého zániku miliónů chtěl soutěžit s jejich proslulostí. Několikrát to provedl tak, že pět minut před spolehlivě přesným návratem paní Zdeny (*Urbánek se zde plete ve jméně, ve skutečnosti jde o Martu*, pozn. M.P.) z práce otevřel kohoutky plynu. Třikrát tak byl přistižen natolik včas, aby nebylo potřeba ambulance. Počtvrté paní Zdeny zdržel nákup a skoro byl konec...“

O spolehlivosti Urbánkova svědectví jsme se přesvědčili už v úvodu, navíc je patrné, že jediným původním zdrojem všech informací tohoto druhu zde byla sama Ančíková.

Přesto, jedno podstatné, byť nepřímé svědectví, týkající se nejspíš onoho málem vydařeného „čtvrtého“ pokusu, existuje.

V *Modré knize* čteme pod datem 23.6. tento zápis:

„Počkejte, co vím, je strach. Zdá se být zatím zcela nepatrný, ale po neočekávaném obdržení lístku, jenž zní: ‚Pan J.O. nechť se dostaví, týká se výsledku atd.‘, strach prohlédl... A tak jsem začal přemýšlet, co by bylo. Nepřišel jsem na nic. Nevím, oč jde, ale tím lépe...“

A jen o kousek níž, téhož dne, stojí:

„Maličko slov o I.: Zpočátku jsem se poděsil. Uvědomil jsem si hlouběji svou přichylnost. Je mi blížký, jenže je opravdovější než já.“

Oč asi šlo, kvůli čemu byl Orten u výsledku, co ho tam poděsilo a co mu ukázalo Blatného opravdovost, naznačuje poměrně výmluvně Blatného dopis Ortenovi z 28. června, který začíná slovy:

„... když přijde nějaký Tvůj dopis, je to skutečně velká útěcha a všechno, co mě trápí... pozbývá na chvíli důležitosti.“ Končí takto:

„Teď ještě jednu nutnou poznámku: v tom dopise na rozloučenou jsem Tě mimo jiné prosil za odpuštění, že nečekám až do dne naší společné sebevraždy. Svou výpovědí, žes mě od toho zrazoval, *ses tedy zapletl* a páni strážníci poznají, že jsme tu vraždu spáchali. I.“

Je – ve světle těchto svědectví – příliš směle tvrdit, že: Blatný se pokusil spáchat sebevraždu, předtím napsal dopis na rozloučenou, kterým se obrací na Jiřího Ortena, ten je kvůli tomu povolán k výsledku, kde zřejmě mimo jiné vypovídá, že se snažil od takového úmyslu Blatného zradit, bezpochyby i z prosté obavy, aby by se přiznáním aktivního podílu na doličné kauze neocitl někde za nezřetelnou hranou zákona? Domnívám se, že nikoli. Takže zbývá jen vysvětlit poněkud záhadný konec Blatného dopisu, kde se mluví o spáchání vraždy. Ortenův dopis Blatnému psaný patrně bezprostředně po výsledku bohužel neznáme, můžeme se ale domnívat, že byl hluboce přátelský, smířlivý a smířující. Stejný je i duch dopisu Blatného, z něhož citujeme, a jeho „zvláštní“ konec není než jemným odkazem na kamarádské hry, které už známe ze starší korespondence. Například z rozverného dopisu z první poloviny května 1938, kde v samém závěru čteme:

„Milý Jirko, poesii naučného slovníku musíme zase odložit na příště, neboť Ti chci sdělit tyto důležité věci.“ Následují bod po bodu tři naprosto věcné informace a nakonec, v bodu číslo 4, Blatný Ortenovi sděluje: „Já jsem vrah z Týnské uličky, avšak neoznamuj to policii!“

6.

Ale proč? Proč právě Blatný „zradil“ společnou věc?

Bud' platí verze o „omylu“ („Martin nákup“), nebo můžeme spekulovat o jediné věci, k níž směřují alespoň některé indicie:

Bylo-li to skutečně tak, že Zdeněk Urbánek vezl Blatnému Ortenův vzkaz rušící doslovně úmluvu o společné sebevraždě (a úplně vyloučeno to není, jisti jsme jen tím, že to bylo jindy, než Urbánek uvádí), pak můžeme „dokumentární puzzle“ složit následovně:

Z dopisů Blatného Ortenovi (16.5.) a Ortena Fingerové (asi 28.5.) lze vyvodit jednak to, že někdy koncem května se Blatný po delší době (a zřejmě poprvé od kutnohorského setkání) sešel s Ortenem opět osobně a taky to, že Ortenův „rozchod“ s Věrou se v dobré obrátil. Stejně tak si můžeme dovolit předpokládat Blatného snahu dál rozvíjet téma společné sebevraždy. A konečně pěkné počasí k tomu!

Načež přichází tento Ortenův zápis v *Modré knize* ze 6. června:

„Lístek! Po takovém slunečném dni! Co jsem dnes udělal kroků, ani bych je nespočítal! Do mnoha pokojů jsem vstoupil. Jeden byl prázdný a napsal jsem v něm na velmi cizím stole cosi o spravedlnosti. Styděl jsem se, ó jak jsem se styděl! Ale koupil jsem k tomu bílou obálku a teď to putuje...“

Udivilo by nás moc, kdyby (od počátku spíše váhavý) Orten vypověděl právě v těchto krásných dnech prozračených opětným sblížením s Věrou a blízcím se odevzdáním (vysněné!) básnické prvotiny do nakladatelství, společnou smlouvu?

Jak na to ale zareaguje Blatný? Dotkne se ho dostatečně silně, jestliže Orten navíc učiní „zpronevěřile“ poslem takto závažné zprávy člověka, který byl největším „konkurentem“ v boji o Ortenovu přízeň?

Do okamžiku, kdy Orten obdrží předvolání k výslechu, zbývá 17 dní...

7.

A co zbývá nám?

Čtvrtého července jede Orten do Kunštátu. S Blatným zde mají dost času na to, aby o všem důkladně hovořili: („Vykrákej smrti opozdila se / je pozdě volat ji.“) Dvanáctého července spolu jedou do Brna (zápis v *Modré knize* k tomu dni: „Přece se nakonec všechno naučíš, i plakat. Bylo to nesmírné, chvět se v slzách, když jediný něžný pohyb uvolnil všechnu mou nashromážděnou lítost.“) Potom Orten za Věrou do Ostravy, kam vzápětí přichází od jejích příbuzných udavačský dopis, že je Žid; musí odjet.

Blatný zase tráví krásné dny s Miladou Matysovou, kterou sice zná již z dřívějšíka, ale teprve nyní jeho láska k ní propuká naplno. A také v dopisech láká Ortena k tomu, aby s ním bydlel v Brně (ta možnost tu je, po válce ji využil Josef Kainar). Po návratu do Prahy (29.7.) si Orten zapíše do *Modré knihy*:

„... Nebudu ti povídat, oč jsem zkušenější, snad to povím jinam, nezajímalo by tě to asi, jak jsem byl na zemi a jak jsem se vždycky opatrně zvedal, aby mne zase přišlápli. Pár lepších dní, jako obyčejně, pár zlých, kus ponížení, kus sebevědomí, tak se vracím... Kolikrát jsem chtěl za ten krátký čas nebýt! A kolikrát jsem byl! Jak budu? Jak asi budu?“

A v dalším meditativním zápisu, hned z příštího dne, stojí:

„Má-li (*Orten*) jaké přesnější plány? Ano, má, jenomže se bojí, že je zradí, že je opustí, naskytne-li se nějaká záchrana... A nepříjde-li? Nuže, pak je takřka odhodlán odpovědět

o svých dvacátých narozeninách, jež jsou nedaleko, jedním velmi hloupým, směšným, sentimentálním a patetickým gestem...“

Blatný tráví konec prázdnin v libáňském cukrovaru u Schulmannů, odkud Ortenovi 28. srpna píše:

Milý Jirko, přijedu určitě 30. do K.H., jestli se tam ovšem nějak dostanu... Teď si říkám, že by snad bylo lepší jet už zítra. Hlavně buď ještě aspoň do prvního v K.H. a nejezdí ani do Prahy, ani na onen svět.“

Orten, *Modrá kniha*, 30. srpna 1939, den dvacátých narozenin:

„Hle, nač jsem čekal. Tři noci špatného, těžkého spánku, měsíc neklidu a rozechvění, rok předsevzetí. Hle, čeho jsem se dočkal: Probuzení bylo ošklivé, již v polospánku jsem poslouchal, až matka půjde po schodech s poštou. Vstal jsem rozechvěn a byl jsem skoro hotov s oblékáním, když se objevila. Dopis od Věry z 28. srpna. Dvě různé atmosféry. Její, ničím nerušená, moje, kdoví nač připravená, po čem toužící. Jinak nic. Zklamání... Po obědě do jídelny... v této chvíli obrat. Přijel mne navštívit Ivan. Je to teď jediná věc, z níž se mohu těšiti, a dokončení těchto poznámek nechávám osudu.“

Modrá kniha, 31. srpna, Orten pokračuje:

„Počínám psát tuto zprávu, náhle Ivan. Mám radost, náhlostí citů jej objímám. Je rozpačitý. Jdeme na procházku na Vrchlici, večeříme, u Šašků pijeme krapet vína, vrátíme se, po celou dobu máme hlavy plné veršů, alespoň já, je to upřímné. Chvillemi vznikají pauzy, jsou ale také dobré, čte si dopisy, které mi psal, já čtu krásnou povídku jeho otce v Hostu, jdeme spat o jedné hodině. Čemu se to uhýbám? Měl jsem přece vysvětliti, co se stalo s mým předsevzetím! Raději až zítra, potřebuji nabrat dechu.“

Prvního září propuká II. světová válka.

Modrá kniha, 3. září:

„Včera jsme si hráli hru na posílání básniček, bylo to žertovné, ‚obsadili‘ jsme spoustu časopisů.

Kde je tedy smrt? Tušil jsem to od počátku srpna. Toužím ještě po lecčems a s onou neuvěřitelně trvanlivou skepsí čekám zvědavě na nevyplněné touhy nebo na její vyplnění se zklamáním.“

8.

Dvě poznámky na závěr:

1) Jiří Orten zemřel v nemocnici 1. září 1941, ale německou sanitkou byl na silnici sražen 30. srpna, v den svých narozenin. Miroslav Ivanov se ve svém rozsáhlém textu *Kryptogram básnickovy smrti* snaží doložit, že šlo o sebevraždu. Těch, kteří tvrdí opak, je celý zástup. Spor nemá řešení. Pravdu se už nikdo nedozví – a já ani nechci klást vlastní názor na jednu či druhou miskou vah. Chci se jen zeptat: Co si asi o Ortenově smrti myslel Ivan Blatný?

2) Po Blatného emigraci, pouhý měsíc po Únoru 1948, přišel uragán hysterických reakcí v tisku i jinde. Nám bude za zmínku stát jediná, konec prohlášení Klubu mladých spisovatelů, kde zazní doslova: „Čin Ivana Blatného... jeví se jako nízkost lidská, básnická i politická, jako vědomá lež, žádající bezodkladně spropitné, a jako dokonalá sebevražda někoho, komu jsme donedávna říkali český básník. (podtrhl M.P.)

9.

Coda:

Zápis v Ortenově *Modré knize* ze 4. října 1939:

„Je noc. Vidím svou tvář v okně, v onom širokém, zimním okně. Pár kroků ode mne je plynový kohoutek. Chci se s ním nejprve spřáteliti, chci nejprve dopsat svou stránku...“